

POTRDILA O BREZHIBNEM DELOVANJU TER POROČILA O OPRAVLJENEM PREGLEDU IN PREIZKUŠU VGRAJENIH SISTEMOV AKTIVNE POŽARNE ZAŠČITE

Aleksander Špec, univ. dipl. inZ. elektrotehnike*

IZVLEČEK

V prispevku so predstavljeni po mnenju avtorja pomembni poudarki predpisov za pravilno pripravo poročil o opravljenih pregledih in preizkusih ter potrdil o brezhibnem delovanju vgrajenih sistemov aktivne požarne zaščite. Avtor pri tem izhaja iz izkušenj, ki si jih je pridobil pri svojem delu na področju nadzora nad izvajanjem predpisov varstva pred požarom pri graditvi objektov.

ABSTRACT

The purpose of the following article is to highlight regulations for the proper preparing of the inspection and testing reports for active fire protection systems. The author points out some experience from his past and present work on this area.

This article deals with some points, which are important for proper

1. UVOD

Sistemi aktivne požarne zaščite² obsegajo sisteme in opremo, ki so vgrajeni v objekt, in so namenjeni za zmanjševanje nevarnosti za ljudi, Zivali in premoženje, za odkrivanje in gašenje požara ter za odvajanje dima in toplote ob požaru. Zaradi njihove pomembnosti zakon o varstvu pred požarom Ze od leta 1993³, ko je bil uveljavljen, določa, da lahko potrdila izdajajo samo fizične ali pravne osebe, ki so si na osnovi izpolnjevanja posebnih pogojev pridobile pooblastila Uprave RS za zaščito in reševanje.

V ta namen je bil Ze v letu 1995 izdan pravilnik o pregledovanju in preizkušanju vgrajenih sistemov aktivne požarne zaščite⁴, ki je podrobneje uredil to področje, s 1.1.2008 pa se je začel uporabljati novi pravilnik o pregledovanju in preizkušanju vgrajenih sistemov aktivne požarne zaščite (Uradni list RS, št. 45/07) (v nadaljevanju: pravilnik), ki prinaša pomembne spremembe v zvezi z vsebino poročil o opravljenem pregledu in preizkusu ter potrdil o brezhibnem delovanju vgrajenih sistemov aktivne požarne zaščite (v nadaljevanju: poročilo in potrdilo).

Delavci Uprave RS za zaščito in reševanje, oddelka za prostorske, urbanistične in druge tehnične ukrepe, od

1.1.2007 opravljamo naloge izdajanja t.i. požarnih soglasij k projektnim rešitvam za pridobitev gradbenih dovoljenj za gradnjo objektov, za katere je predpisana izdelava študije požarne varnosti. Posledično pri takšnih objektih v skladu z določbami zakona o graditvi objektov sodelujemo v komisijah za tehnične preglede zgrajenih objektov, kjer med drugim pregledujemo potrdila o brezhibnem delovanju sistemov aktivne požarne zaščite, ki so vgrajeni v objektu. Pri pregledih teh dokumentov smo lani opažali določene pomanjkljivosti, na katere smo posamezne preglednike tudi pisno opozorili. Naj poudarim, da sem se v prispevku omejil na postopke izdajanja potrdil in poročil za novozgrajene objekte, za katere je od 1.1.2007 dalje pristojen naš oddelek. Potrdila se morajo po začetku uporabe objekta ponovno pridobivati v periodah, ki jih določa pravilnik, za nadzor nad izvajanjem teh določb pa je pristojen Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami.

2. POŽARNA SOGLASJA IN POTRDILA O BREZHIBNEM DELOVANJU VGRAJENIH SISTEMOV AKTIVNE POŽARNE ZAŠČITE

Po pravilniku⁵ mora zavezanec za novo vgrajene oziroma rekonstruirane sisteme aktivne požarne zaščite na tehničnem pregledu objekta kot sestavni del dokazila o zanesljivosti objekta predlo-

Ziti tudi potrdila o brezhibnem delovanju vgrajenih sistemov aktivne požarne zaščite, ki kot takšna dokazujejo, da zgrajen objekt izpolnjuje bistvene zahteve varnosti pred požarom, kot to določa zakon o graditvi objektov. Z uveljavitvijo sprememb zakona o varstvu pred požarom, to je od 1.1.2007⁶, na tehničnih pregledih zgrajenih objektov kot člani komisije več ne sodelujejo inšpektorji Inšpektorata RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, temveč predstavniki Uprave RS za zaščito in reševanje, Oddelka za prostorske, urbanistične in druge tehnične ukrepe. Občutno se je skrčil tudi obseg objektov, za gradnjo katerih je potrebno pridobiti soglasje. Namreč, soglasja so predpisana samo za objekte, za katere je predpisana izdelava študije požarne varnosti, kar pomeni, samo za požarno najbolj zahtevne objekte, v katerih je običajno vgrajen vsaj eden od sistemov.⁷ Tako se v upravnih postopkih, ki jih vodimo ali v njih sodelujemo, redno srečujemo z načrtovanjem, izvedbo ter pregledovanjem sistemov aktivne požarne zaščite.

Pri načrtovanju sistemov je odgovorni projektant požarne varnosti dolžan upoštevati ustrezne predpise, smernice in/ali standarde, ki jih mora jasno navesti v študiji požarne varnosti. To je ena od temeljnih zahtev, ki jih preverjamo v postopkih izdajanja soglasij k projektnim rešitvam v študijah požarne varnosti ter bistven podatek za preglednike,

* Ministrstvo za obrambo RS, Uprava RS za zaščito in reševanje, vodja Oddelka za prostorske, urbanistične in druge tehnične ukrepe, ki je pristojen za izdajanje t.i. požarnih soglasij v postopkih graditve objektov

² Zakon o varstvu pred požarom (ZVPoz-UPB1, Uradni list RS, št. 3/07), 9. t. 1. odst. 5. člena

³ Zakon o varstvu pred požarom (ZVPoz-UPB1, Uradni list RS, št. 3/07), 41. člen

⁴ Pravilnik o pregledovanju in preizkušanju vgrajenih sistemov aktivne požarne zaščite (Uradni list RS, št. 22/95 in 73/97)

⁵ Pravilnik o pregledovanju in preizkušanju vgrajenih sistemov aktivne požarne zaščite (Uradni list RS, št. 45/07), 3. člen

⁶ Zakon o varstvu pred požarom (ZVPoz-UPB1, Uradni list RS, št. 3/07), 8. t. 1. odst. 49. člena

⁷ Pravilnik o študiji požarne varnosti (Uradni list RS, št. 28/05 in 132/06), 2. člen in Priloga 1

ki bodo pregledali in preizkusili vgrajene sisteme. Poudarjanje tega izhodišča je še posebej pomembno zaradi težav na področju projektiranja, ki jih zaznavamo pri našem delu. Težave predstavljajo neuskkljenosti rešitev v posameznih načrtih projektne dokumentacije z zahtevami v študiji požarne varnosti.

Če se osredotočimo na stavbe, za katere je Ministrstvo za okolje in prostor izdalo pravilnik, ki podrobneje ureja to področje⁸, je v njem določeno, da je dovolj, če se zahtevi za izdajo soglasja k projektnim rešitvam v projektu za pridobitev gradbenega dovoljenja (PGD) priloži študije požarne varnosti in izkaz požarne varnosti. V nadaljevanju tega člena pravilnik še določa, da morajo biti na zahtevo soglasodajalca priloženi še tisti deli projekta, ki dokazujejo upoštevanje načrtovanih ukrepov!

Glede na to kot soglasodajalci zahtevamo, da se zahtevi za izdajo soglasja poleg študije in izkaza požarne varnosti PGD predloži še vodilna mapa PGD. Kot določa pravilnik o projektni in tehnični dokumentaciji⁹, morajo biti v tehničnih poročilih posameznih načrtov v zbirnem projektnem poročilu v vodilni mapi PGD povzeti v študiji požarne varnosti načrtovani ukrepi. V izjavi o skladnosti načrtov in izpolnjevanju bistvenih zahtev, ki mora biti vložena v vodilni mapi, pa mora odgovorni vodja projekta za pridobitev gradbenega dovoljenja potrditi, da je projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja skladen z elaborati, ki so sestavni del projekta, če so ti obvezni.

Pomembno »varovalko« za to, da se zagotovi usklajenost študije požarne varnosti in načrtov, mora zagotavljati tudi revizija projektne dokumentacije. Kadar je k projektni dokumentaciji PGD potrebno pridobiti soglasje s področja varstva pred požarom, je v skladu s pravilnikom o požarni varnosti v stavbah¹⁰ z revizijo potrebno preveriti, ali so rešitve v posameznih načrtih v skladu s predvidenimi ukrepi v študiji požarne varnosti. Na koncu obrazca »0.7 Povzetek revizijskega poročila« pa odgovorni koordinator revidiranja med drugim potrdi, da iz posamičnih revizij in iz skupnega revizijskega poročila izhaja, da projekt izpolnjuje vse bistvene zahteve ter da so načrti med seboj skladni. Iz navedenega je jasno

razvidno, da je odgovornost za usklajenost zahtev študije požarne varnosti in načrtov na strani odgovornih projektantov ter revizorjev!

Če odgovorni projektant pridobi soglasje k projektnim rešitvam, zaradi tega ni odvezan ali ne več odgovoren za to, da je dolžan upoštevati vse predpise in druge dokumente, za katere je v študiji navedel, da jih je upošteval. Takšno stališče po mojem mnenju jasno sledi tudi iz določb 50. člena zakona o graditvi objektov. Zato je pristop, ki ga zagovarjajo posamezni projektanti, ki menijo, da so se s pridobitvijo soglasja »rešili odgovornosti«, napačen in neutemeljen. Prav tako je napačen pristop, ki so ga glede na opisano problematiko uporabljali nekateri pregledniki sistemov aktivne požarne zaščite, ki so se v potrdilih in poročilih sklicevali samo na to, da je pregledan sistem izveden v skladu s projektom izvedenih del (PID), medtem ko študije požarne varnosti in njenih zahtev v teh dokumentih sploh niso navajali. Če PID ni skladen z zahtevami študije za vgrajen sistem aktivne požarne zaščite in vgrajen sistem ne izpolnjuje vseh zahtev, po katerih bi moral biti projektiran glede na navedbe v študiji požarne varnosti, ni mogoče izdati potrdila in se v njem sklicevati na to, da je vgrajen sistem izveden v skladu s projektom PID!

3. VSEBINA POTRDILA O BREZHIBNEM DELOVANJU TER POROČILA O OPRAVLJENEM PREGLEDU IN PREIZKUSU

Novi pravilnik glede na določbe pravilnika iz leta 1995 med drugim spreminja vsebino obrazca potrdila, v katerem je po novem treba navesti več podatkov. Po mojem mnenju je še posebej pomembna sprememba zahteva, da je treba navesti podatke o študiji požarne varnosti, kar stari pravilnik ni jasno zahteval.

V skladu s 15. členom pravilnika mora tehnični preglednik ugotoviti, ali sistem ustreza zahtevam, navedenim v projektni in tehnični dokumentaciji. Ta določba po mojem mnenju ne more biti pravilno izpolnjena, če preglednik preveri samo skladnost izvedenih ukrepov z načrti projekta izvedenih del (PID), na kar opozarjam v prejšnjem poglavju in kar smo pogosto opažali v poročilih oziroma potrdilih, ki smo jih prejeli v letu 2007. Potrebno je ugotoviti, ali

sistem ustreza zahtevam iz študije požarne varnosti.

Pričakujemo, da se bodo pregledniki v bodoče pri pregledu dokumentacije po 16. členu pravilnika najprej osredotočili na študijo požarne varnosti. Če preglednik pri pregledu projektne dokumentacije ugotovi, da odgovorni projektant posameznega načrta ni pravilno upošteval vseh zahtev študije požarne varnosti in da zato vgrajen sistem ni skladen z zahtevami iz študije požarne varnosti, mora to navesti v poročilu o opravljenem pregledu in preizkusu in ne more izdati potrdila. Preglednik mora pri pregledu prvenstveno upoštevati zahteve predpisa oziroma smernice ali standarda, na katerega se glede zahtev za načrtovanje in vgradnjo sistema sklicuje odgovorni projektant študije požarne varnosti. Če je študija pomanjkljiva in preglednik to ugotovi, je potrebno v poročilu navesti in utemeljiti ter zahtevati pojasnilo od odgovornega projektanta študije požarne varnosti.

Če pogledamo določbe pravilnika, je pogosta dilema, kaj lahko štejemo za nebitvene pomanjkljivosti na sistemih, na osnovi katerega lahko izdamo potrdilo na osnovi izjave o odpravi pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene na prvem pregledu. Ali je lahko nebitvena pomanjkljivost, če pri sistemu avtomatskega odkrivanja ali javljanja požara manjka javljalnik ali če pri sistemu varnostne razsvetljave manjka ena svetilka v prostoru ali če svetilka ne deluje eno uro, kot bi morala, ali če niso nameščeni piktogrami smeri umika v skladu s standardom SIST 1013? Enotnega odgovora na takšna vprašanja po mojem mnenju ni mogoče podati ali predpisati. Če npr. pri vgrajenem sistemu avtomatskega odkrivanja in javljanja požara ni bil vgrajen avtomatski javljalnik v sobi velikosti 5 m², za katero pa ni utemeljene strokovne podlage, da se lahko izvzame iz zaščite, ter v tej sobi (ko objekt že pridobi uporabno dovoljenje) pride do požara, bo lahko požar odkrit veliko kasneje, ko ga bo zaznal najbližji javljalnik izven sobe, kar pomeni, da bo požar takrat že veliko bolj razvit in težje obvladljiv.

Če v toaletnih prostorih brez dnevne svetlobe ni varnostne svetilke in/ali ni piktogramov, ki človeka usmerjajo proti izhodu na prosto, je realno pričakovati, da se bo ob alarmu človek napotil v napačno smer, npr. v notranjost objekta namesto proti izhodu, kar ima ob »današnjih« požarih (velike količine dima) kaj hitro usodne posledice.

⁸ Pravilnik o požarni varnosti v stavbah (Uradni list RS, št. 31/04, 10/05, 83/05 in 14/07), 13. člen
⁹ Pravilnik o projektni in tehnični dokumentaciji (Uradni list RS, št. 66/04), 4. odstavek 17. člena in Priloga 2

¹⁰ Pravilnik o požarni varnosti v stavbah (Uradni list RS, št. 31/04, 10/05, 83/05 in 14/07), 14. člen

Tema meseca

Zato pričakujem, da se bodo pregledniki pri ocenjevanju bistvenih pomanjkljivosti odločali glede na "težo" - posledice, ki bi lahko nastale za funkcionalnost sistema in da bodo v poročilih to sami utemeljili.

Ali spada v pregled varnostne razsvetljave tudi pregled namestitve piktogramov? Moja razlaga je: v skladu z deveto točko 5. člena zakona o varstvu pred požarom sistemi aktivne požarne zaščite obsegajo sisteme in opremo, ki so med drugim namenjeni za zmanjševanje nevarnosti za ljudi. Namen sistema varnostne razsvetljave je, da se ob potrebi človek lahko varno in hitro umakne iz objekta. Zato pa potrebuje ne samo osvetljeno, temveč tudi *označeno* pot. In namen svetilk ni samo osvetljevanje pohodne površine, temveč tudi osvetljevanje znakov poti in izhodov. Zato menim, da ni mogoče govoriti o brezhibnem sistemu aktivne požarne zaščite - varnostne razsvetljave, če pri pregledu ni bila pregledana ustreznost razmestitve in izvedbe piktogramov izhodnih poti in izhodov po SIST 1013.

Podoben primer je vgradnja avtomatskih požarnih loput v kanalih na mejah požarnih sektorjev (glej sliko). Proizvajalec požarnih loput jasno določa pogoje, kako mora biti loputa vgrajena, da bo zagotovljena požarna odpornost, za katero je loputa deklarirana, ter da jo bo mogoče ustrezno servisirati ter vzdrževati. Preverjanje izpolnjenosti tudi teh zahtev je naloga preglednika sistema aktivne požarne zaščite! Žal večkrat opazamo, da pri pregledih to ni upoštevano. Pregledniki preizkusijo aktiviranje in krmiljenje loput, ob tem pa jih ne zanimajo nepravilnosti pri njihovi vgradnji, čeprav imajo le-te lahko usodne posledice.

4. ZAKLJUČEK

Naj na koncu še enkrat poudarim, da določbe 16., 17. in 18. člena pravilnika v luči zahtev potrjene projektne dokumentacije PGD predvsem pomenijo, da mora preglednik ugotoviti, ali vgrajen sistem izpolnjuje zahteve uporabljenega predpisa/smernice/standarda

Vgrajena požarna loputa v meji požarnega sektorja nad spuščanim stropom

iz študije požarne varnosti. To pomeni, da ni mogoče šteti, da je vgrajen sistem ustrezen, če je skladen z načrtom inštalacij PID ali PGD, v katerem niso upoštewane zahteve iz študije požarne varnosti!

Država je uzakonila pooblastila za preglednike, da bi zagotovila neodvisni nadzor, pri katerem preglednik ni dolžan niti časovno niti vsebinsko slediti zahtevam naročnika, če te niso skladne s predpisanimi okviri. V tem smislu je namen četrtega odstavka 21. člena pravilnika, da se prepreči kakršnokoli vsiljevanje zahtev preglednikom. Zato bomo v naslednjem letu še posebej pozorni na pravilno izvajanje zahtev 20. in 21. člena pravilnika. Po našem mnenju so bile nujne tudi spremembe 25. člena, kjer je določeno, da stroške pregleda krije zavezanec, ki je določen s 3. členom (investitor, lastnik, uporabnik ali upravljavec). Temu je botroval predvsem dosednji način, po katerem so si posamezni izvajalci sistemov aktivne požarne zaščite na zgrajen objekt pripeljali vsak "svojega" preglednika (»ker z njim redno delam«), kar je po mojem pripeljalo pod velik vprašaj

bistveno zahtevo, ki jo ima država do preglednikov, to je, da so pri svojih pregledih neodvisni.

Zavedam se pritiskov, ki so jim izpostavljeni pregledniki ob zaključkih gradnje, ker se z njimi tudi sami srečujemo. Vendar se je treba predvsem zavedati, da pritiski nekega izvajalca ne smejo in ne morejo biti argument, ki naj ga pri svojem ravnanju upošteva pooblaščen preglednik.

Na Upravi RS za zaščito in reševanje bomo zaradi vzpostavitve učinkovitejše evidence nad izdanimi poročili in potrdili letos začeli natančneje preverjati pravilnost navedenih podatkov o pregledanem sistemu v izdanih poročilih in potrdilih, tako da bo mogoče iz evidenc nedvoumno ugotoviti, za kateri objekt in vgrajeni sistem je bilo izdano poročilo oziroma potrdilo in ali pregledniki upoštevajo določbo četrtega odstavka 21. člena pravilnika, po kateri je preglednik, če zavezanec ne odpravi pomanjkljivosti in o tem ne obvesti preglednika, dolžan po šestih mesecih od prvega pregleda o tem obvestiti Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami.